

Ontwikkelingen in de deelname aan het (voortgezet) speciaal onderwijs

Y. J. Pijl en S. J. Pijl

Samenvatting

De groei van het (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO staat al een tijd in het brandpunt van de belangstelling. Het overheidsbeleid is er expliciet op gericht de groei tot stand te brengen.

Uit een analyse van onderwijsstatistieken blijkt echter dat het (V)SO in de afgelopen jaren gestaag doorgroeit is. In deze bijdrage wordt aandacht besteed aan de berekeningssystematiek, aan leeftijds- en schooltype gebonden ontwikkelingen in de groei en aan het berekenen van anderssoortige (V)SO-deelname indices. Daaruit komt naar voren dat meer dan één op de tien kinderen, geboren in 1980, ooit in hun schoolloopbaan met het speciaal of voortgezet speciaal onderwijs in aanraking is gekomen of zal komen.

Inleiding

De aanvaarding van de leerplichtwet in 1901 was de eerste wettelijke maatregel die scholen dwong na te denken over de kinderen die 'niet konden leren'. Eerder werden deze kinderen al op jonge leeftijd uit het onderwijs gehaald en de maatschappij ingestuurd. Met de invoering van de leerplicht werd deze weg afgesloten. Binnen het gewone onderwijs met z'n strakke klassikale aanpak en grote groepen waren zij echter moeilijk te handhaven. "De achterlijke kinderen werden een rem tussen de normalen", aldus Jacobs e.a. (1937, p. 30). Er ontstond behoefte aan een aparte vorm van onderwijs voor deze kinderen. Geleidelijk werden scholen voor zogenaamde 'achterlijke' kinderen opgericht. Bij de wettelijke erkenning van het buitengewoon onderwijs in 1920 waren er in totaal 30 van deze scholen.

Met het in werking treden van het Kon. Besluit van 27 december 1949 werden de wettelijke mogelijkheden om speciale scholen te stichten voor speciale doelgroepen aanzienlijk

vergroot. In de decennia daarna werden voor kinderen met leer- en gedragsproblemen de scholen voor LOM, MLK en ZMOK opgericht. De scholen voor ZMOK waren gebaseerd op de in de jaren dertig gestichte scholen voor psychopaten en het MLK was de voortzetting van de scholen voor achterlijke kinderen. De scholen voor LOM waren nieuw: ze waren bedoeld voor leergestoorde, partieel defecte, woordblinde, nerveuze, etc. kinderen met een in principe normaal intelligentieniveau. De oorspronkelijke taakomschrijving van het speciaal onderwijs als additioneel onderwijssysteem voor kinderen die zo ver achter liggen dat ze moeilijk in het regulier onderwijs gehandhaafd kunnen worden, wordt in de loop van de tijd verschoven naar het bieden van een adequaat onderwijsaanbod aan kinderen met problemen. De groei van het speciaal onderwijs in zowel schooltypen, aantal scholen als het aantal leerlingen was in dat licht bezien een uiting van de zorg voor leerlingen met problemen. Men meende deze kinderen veel beter in het speciaal onderwijs dan in het reguliere onderwijs te kunnen helpen (Van Rijswijk, 1986). Het stichten van speciale scholen en het plaatsen van leerlingen daarop is lange tijd actief gepropageerd (Doornbos, 1987a) en wellicht als gevolg daarvan hebben scholen voor speciaal onderwijs in het algemeen een positief image, namelijk dat van de school waar kindgericht onderwijs wordt gegeven (Doornbos, 1987b).

Toch ontstaan er ook al in de jaren vijftig en zestig zorgen over de snelle groei van het speciaal onderwijs. Toen al werd betoogd dat de groei van het speciaal onderwijs heel goed zou kunnen samenhangen met de selectiviteit van het - toen nog - gewoon lager onderwijs (g.l.o.) (Doornbos, 1987a, 1987b). Er worden kanttekeningen geplaatst bij de medisch georiënteerde werkwijze en terminologie die gebruikt worden in het speciaal onderwijs. Een meer orthodidactische en orthopedagogische benadering van de problemen van de leerlingen

zou geboden zijn (Rispens, 1977).

Verder wordt eigenlijk al vanaf de oprichting van het speciaal onderwijs (Doornbos, 1987a) de segregatie van groepen leerlingen in een aparte vorm van onderwijs en de stigmatisering die dit met zich meebrengt als ongewenst beschouwd (Rispens, 1980; Doornbos, 1987). Met het toenemen van het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs wordt dit argument uiteraard steeds dwingender.

De plaatsing van een leerling op een school voor speciaal onderwijs is heel lang gerechtvaardigd door te verwijzen naar het belang van de leerling bij aangepast, speciaal onderwijs. Sinds 1980 echter is ook de effectiviteit van met name de scholen voor LOM en MLK als behandeling van leerproblemen ter discussie gesteld (Rispens, 1980; Gerber & Semmel, 1984). In het verlengde daarvan is het bestaan van afzonderlijke scholen voor LOM en MLK, als verschillende behandelingen voor onderscheiden groepen leerlingen, bekritiseerd (Van der Leij & Kool, 1981). In empirisch onderzoek kon niet aangetoond worden dat de plaatsing van leerlingen op scholen voor LOM en MLK tot betere vorderingen leidt vergeleken met handhaving in het regulier onderwijs (Span, 1988; Van den Bos, Van Eldik, Loikens & Ravestein, 1988; Pijl, 1989).

Ten slotte raakt ook in financieel opzicht het onderwijs aan leerlingen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (LOM) en aan moeilijk lerende kinderen (MLK) omstreden. De voortdurende groei stelt de overheid voor problemen door de lage klassedeler in de diverse typen van speciaal onderwijs en de resulterende relatief hoge personeelslasten per leerling.

In de jaren tachtig werden de groeiende bezwaren tegen een verdere groei van met name LOM en MLK omgezet in concrete acties met het doel de groei van het speciaal onderwijs te stoppen. Door het ministerie van onderwijs en wetenschappen werden al in 1977 voorzichtige stappen gezet in de richting van vermindering van het aantal schooltypen in het speciaal onderwijs en een grotere zorgbreedte van het basisonderwijs. Hoewel het zorgbreedtebeleid pas in 1988 expliciet als instrument voor groei-beheersing is gelabeld, werd al rond 1980 in diverse projecten en experimenten de nadruk gelegd op de vergroting van de capaciteit van het basisonderwijs om leerlingen met problemen

op te kunnen vangen. In 1985 is een regeling voor ambulante begeleiding ontwikkeld om de terugplaatsing van het speciaal onderwijs naar regulier onderwijs te bevorderen. Onder de noemer preventieve ambulante begeleiding was het zelfs mogelijk om begeleiding te krijgen van leerlingen in het reguliere onderwijs teneinde de plaatsing in het speciaal onderwijs te vermijden nadat een leerling al was verwezen en toegelaten.

In 1988 werd getracht de formatie-fixatie in te voeren. Door de groei van het aantal leerkrachten in het speciaal onderwijs te bevriezen hoopte men de groei van de kosten van het speciaal onderwijs in te dammen, ongeacht de eventuele vrijwillige beperking van de uitstroom naar het speciaal onderwijs onder invloed van het zorgbreedtebeleid en de faciliteiten voor ambulante begeleiding. Deze maatregel bleek echter al snel onwettig gezien ieders recht op adequaat onderwijs en het in formatieregelingen vastgelegde verband tussen het aantal leerlingen en de bijbehorende formatie.

In 1990 zijn twee beleidsnota's verschenen waarin de verhouding tussen speciaal en regulier onderwijs opnieuw doordacht is: de nota 'Opmaat tot samenspel' (ARBO, 1990) en de nota 'Weer samen naar school' (Ministerie van Onderwijs & Wetenschappen, 1990). Beide nota's richten zich vooral op de verhouding van de zogenaamde groep I scholen: het onderwijs aan in hun ontwikkeling bedreigde kinderen (IOBK), aan kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden (LOM) en aan moeilijk lerende kinderen (MLK) tot het regulier onderwijs. In de nota's wordt voorgesteld de verantwoordelijkheid voor leerlingen met problemen meer dan tot nu toe bij het regulier onderwijs te leggen. Door het ondersteunen van samenwerkingsverbanden tussen regulier en speciaal onderwijs en het maken van afspraken over beperking van de groei, de zogenaamde stabilisatie-afspraken, wordt getracht de uitstroom uit het regulier onderwijs in te dammen.

1 Rekenen met groei

In de schets van de historie van het speciaal onderwijs is duidelijk geworden dat diverse partijen de groei van met name LOM en MLK met

argusogen volgen. De jaarlijkse tellingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bieden daartoe voldoende mogelijkheden. Ondanks de eenvoud en eenduidigheid van de CBS-statistieken zijn in het verleden sterk uiteenlopende deelnamepercentages voor het speciaal onderwijs gerapporteerd op basis van evenzeer uiteenlopende berekeningswijzen (Meijer, Pijl & Kramer, 1989; Van Dun & Ruijsenaars, 1991). Meijer e.a. (1989) wijzen op de veel voorkomende fout dat niet een percentage maar een verhoudingsgetal wordt berekend. Men deelt bijvoorbeeld het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs (SO) en in het voortgezet speciaal onderwijs (VSO) door het aantal leerlingen in het basisonderwijs (BO). Het resultaat is geen fractie maar een verhouding die in theorie vele malen groter zou kunnen zijn dan 1 (= 100%).

Een andere door Meijer e.a. (1989) geconstateerde fout betreft de evidente rol van de leeftijd van leerlingen bij de berekening van deelnamepercentages. Velen hebben het aantal leerlingen in het speciaal onderwijs (inclusief voortgezet speciaal onderwijs) gedeeld door de som van het aantal (V)SO-leerlingen en het aantal leerlingen in het basisonderwijs. Door niet alleen te delen door het aantal leerlingen in BO en (V)SO maar ook alle andere leerlingen in concurrerende schooltypen in het reguliere voortgezet onderwijs (VO) en het middelbaar beroepsonderwijs aan de noemer toe te voegen worden beter interpreteerbare percentages verkregen.

Deze methode is later door Van Dun en Ruijsenaars (1991) toegepast. De aldus berekende deelnamepercentages kunnen geïnterpreteerd worden in termen van het deel van alle leerlingen in het volledig dagonderwijs exclusief HBO en WO dat (voortgezet) speciaal onderwijs volgt. Een nadeel van deze procedure blijft dat de definitie van de populatie de deelnamepercentages afhankelijk maakt van de tot op zekere hoogte arbitraire beslissingen over het aantal leerjaren in bepaalde typen voortgezet onderwijs en van maatschappelijke trends in de keuze van een type voortgezet onderwijs, de keuze om (kort) na de leerplichtige leeftijd te gaan werken, al dan niet in combinatie met bedrijfsopleidingen of deeltijdonderwijs, en de resulterende lengte van de schoolloopbaan.

De meest eenduidige deelnamecijfers wer-

den berekend door Meijer e.a. (1989) die het aantal (V)SO-leerlingen van een bepaalde leeftijd deelden door het totaal aantal Nederlandse kinderen van die leeftijd. Daardoor zijn deelnamepercentages onafhankelijk van veranderingen in het reguliere onderwijssysteem en van de keuzen die mensen maken gedurende hun schoolloopbaan in het reguliere onderwijs.

Bij de interpretatie van de aldus berekende deelnamepercentages moet wel bedacht worden dat het percentage kinderen van een bepaalde leeftijd in het (V)SO niet betekent dat alle andere kinderen van die leeftijd regulier onderwijs volgen. Ook in de leerplichtige leeftijd zijn er altijd kinderen die niet in Nederland onderwijs volgen omdat ze daartoe niet in staat zijn, in het buitenland verblijven of op een of andere manier onterecht als Nederlandse kinderen geregistreerd zijn. Aangezien dit aantal tamelijk klein is ($\pm 1\%$ in 1992), verschilt het deelnamepercentage in termen van alle Nederlandse kinderen slechts in geringe mate van het percentage in termen van leerlingen in volledig dagonderwijs. Bovendien staat voor degene die geïnteresseerd is in het deelnamepercentage voor het (V)SO in een bepaalde leeftijdscategorie in vergelijking met de deelname aan concurrerende typen van regulier onderwijs in die leeftijdscategorie nog een andere weg open. Door naast de deelnamepercentages voor het (V)SO ook de deelnamepercentages voor het reguliere onderwijs te berekenen op basis van het totaal aantal kinderen van een bepaalde leeftijd, kunnen conclusies over concurrerende onderwijssystemen en -typen getrokken worden.

Tevens moet rekening gehouden worden met het feit dat de berekening van deelnamepercentages op basis van het aantal leerlingen in een bepaald leeftijdsinterval afhankelijk is van de leeftijd(en) die men hiervoor kiest. Het deelnamepercentage voor 3- tot 18-jarigen zal veel lager zijn dan het overeenkomstige percentage voor bijvoorbeeld 10- tot 12-jarigen. De oorzaak hiervoor is dat de kans op verwijzing naar het speciaal onderwijs, met name naar LOM en MLK, voor jonge kinderen relatief klein is terwijl de kans dat een kind het speciaal onderwijs verlaat hoger is naarmate het kind ouder is. Van de kinderen die ooit speciaal onderwijs gevolgd hebben of nog zullen volgen, zit echter het overgrote deel rond hun

twaaftde jaar al of nog steeds op een school voor speciaal onderwijs.

2 Probleemstelling

De meest bruikbare integratie van CBS-statistieken (Meijer e.a., 1989) beslaat de jaren 1972 tot 1987. Uit deze analyses blijkt dat het deelnamepercentage voor de drie- tot achttienjarige kinderen in het hele (V)SO in die periode 60% gestegen is. Bovendien werd een duidelijk exponentiële groeicurve waargenomen. De groei groeit en wel van 11% in de periode van 1972 tot 1977 tot 22% in de periode van 1982 tot 1987. Zowel de groei als het progressieve karakter ervan werd voornamelijk aan de groei in LOM en VSO-LOM geweten. Op basis van hun cijfers voorspelden de betreffende onderzoekers een verdere groei van het (V)SO-deelnamepercentage in de periode van 1987 tot 1992 van 25%. Nu, bijna zes jaar na deze voorspelling en vier jaar na de nota "Weer samen naar school", is de vraag hoe sterk het speciaal onderwijs is gegroeid, opnieuw boeiend.

Het deelnamepercentage voor het speciaal onderwijs is tot nu toe opgevat als de fractie kinderen of leerlingen die op een bepaald moment speciaal onderwijs volgt. Echter, de leerlingen die niet tijdens die momentopname in het speciaal onderwijs zitten, kunnen in het verleden wel speciaal onderwijs gevolgd hebben of zullen in hun verdere schoolloopbaan nog met het speciaal onderwijs in aanraking komen. Deelnamepercentages dienen derhalve beschouwd te worden als de omzetcijfers voor het speciaal onderwijs als onderwijssysteem. Ze zeggen weinig over de kans dat een individu kind in het speciaal onderwijs terecht komt. Een kleine groep kinderen die vele jaren op een SO-school zit, resulteert in hetzelfde deelnamepercentage als een grote groep die vaak vervangen wordt. Een deelnamepercentage van 3.7 komt overeen met ongeveer 110000 (V)SO leerlingen. Dat kunnen in theorie bijvoorbeeld 55000 leerlingen zijn die allemaal twee jaar op een school voor (V)SO geplaatst zijn, maar het kan ook gaan om 22000 leerlingen die elk 5 jaar (V)SO volgen. Om die reden zal de groei van het speciaal onderwijs ook in termen van het aantal kinderen dat ooit kortere of langere tijd op een SO-school zal zitten, behandeld worden.

3 Methode

Hoewel de CBS-statistieken op het eerste gezicht eenvoudig en overzichtelijk lijken, zijn ze onderling niet altijd vergelijkbaar. Zo werd in 1992 voor BO en SO de teldatum van 1 oktober gehanteerd terwijl bevolkingsstatistieken over de verdeling van de bevolking naar leeftijd op 1 januari van elk jaar gebaseerd zijn. Om die reden moest de verdeling van de bevolking naar leeftijd op 1 oktober 1992 geschat worden op grond van de tellingen van 1 januari 1992 en van 1 januari 1993 (CBS, 1992b; 1993b). Daartoe werden de genoemde tellingen gewogen gemiddeld met gewichten van respectievelijk .25 en .75.

Ten behoeve van de tellingen in (V)SO, VO en MBO (CBS, 1993a, 1994) inventariseert het CBS op de teldatum niet de actuele leeftijd maar het geboortjaar. De door het CBS in de tabellen vermelde leeftijd is dan ook niet de leeftijd op de teldatum (15 september of 1 oktober) maar de leeftijd op 31 december 1992. Kinderen zijn in de tabellen in leeftijdscategorieën geplaatst op grond van een leeftijd die ongeveer drie maanden overschat is. Aangezien de inventarisering van de exacte leeftijd van inhoudelijk ondergeschikt belang is en het er om gaat de tellingen in 1992 te kunnen vergelijken tussen schooltypen, tussen teldata en met eerder geproduceerde statistieken is deze systematiek ongewijzigd overgenomen. Wel is het zo dat dan rekening gehouden moet worden met het feit dat de tellingen in het BO (CBS, 1993a) evenals de schatting van de grootte van de populatie per leeftijdscategorie wel gebaseerd zijn op de actuele leeftijd op de teldatum. Derhalve werden de BO-tellingen en de schatting van de populatie aangepast aan de 'geboortejaren'-systematiek door telkens het aantal leerlingen in het BO en het aantal kinderen in de populatie van een bepaalde leeftijd te schatten door te veronderstellen dat tussen 1 oktober en 31 december een kwart van de leerlingen met een bepaalde leeftijd op 1 oktober een jaar ouder is geworden. Het aantal 8-jarigen in het BO op 31 december is derhalve geschat aan de hand van de som van 25% van de leerlingen die op 1 oktober 7 jaar waren en 75% van de leerlingen die op 1 oktober 8 jaar waren. Deze schattingen kunnen van de werkelijkheid afwijken wanneer er een verband is tussen leef-

tijd en de verhouding tussen vroege en late leerlingen.

Sinds 1991 baseert het CBS haar onderwijsstatistieken over het speciaal onderwijs niet meer op de peildatum van 16 januari maar gebruikt de datum 1 oktober. Het feit dat een vergelijking tussen oudere CBS-statistieken en de situatie op 1 oktober 1992 niet gebaseerd is op een geheel aantal jaren, hoeft een correcte interpretatie van de gegevens niet te belemmeren. Een belangrijker probleem is echter dat deelnamecijfers gecorreleerd kunnen zijn met de teldatum. Aangenomen mag worden dat bijna alle leerlingen die uitstromen uit het (V)SO dit aan het eind van het schooljaar doen. De instromende leerlingen, zeker de jongere leerlingen stromen echter niet noodzakelijk al-

len aan het begin van het schooljaar in. Deelnamecijfers vastgesteld op 1 oktober kunnen daardoor verschillen van de deelnamecijfers die weliswaar in hetzelfde schooljaar maar ruim 3 maanden later bepaald zijn. Wanneer de uitstroom tussen 1 oktober en 16 januari geen gelijke tred houdt met de instroom in die periode zullen de deelnamecijfers op 1 oktober lager zijn dan die op grond van een teldatum van 16 januari. Om die reden moet het waarschijnlijk geacht worden dat de huidige CBS-statistieken op basis van een teldatum vroeg in het schooljaar de deelnamecijfers enigszins onderschatten. Deze lichte onderschatting kan op geen enkele manier gecorrigeerd worden omdat details over in-, door- en uitstroom

Tabel 1

Deelname aan het speciaal en het regulier onderwijs in procenten op 1 oktober 1992

Leeftijd ¹	LOM	MLK	Overig (V)SO	BO ²	VO+MBO ³	N ⁴
3	.00	.00	.13	0	0	191402
4	.13	.01	.38	72.8	0	188922
5	.43	.04	.63	97.8	0	188812
6	.93	.27	.88	97.7	0	186922
7	1.22	1.18	1.27	95.5	0	182538
8	2.04	1.76	1.37	94.6	0	178457
9	2.84	2.26	1.38	92.9	0	175390
10	3.36	2.48	1.41	91.6	0	176854
11	3.57	2.64	1.38	90.6	.4	181671
12	3.64	2.45	1.35	36.0	56.3	183924
13	2.20	1.75	1.15	5.6	90.2	181479
14	1.35	1.43	1.13	.4	95.2	180835
15	.99	1.36	1.15	0	94.5	180673
16	.75	1.15	1.14	0	90.3	183386
17	.37	.82	.83	0	75.9	187806
18 ⁵	.12	.66	1.13	0	54.3	196872
Totaal	1.47	1.25	1.04	48.0	34.8	2945942

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek (1991, 1992a, 1992b, 1993a, 1993b, 1994)

- 1 In feite zijn op de teldatum in het (V)SO, VO en MBO geen leeftijden vastgesteld maar geboortejaren. Het CBS vermeldt derhalve de leeftijden op 31 december 1992 die ongeveer drie maand hoger zijn dan de leeftijd ten tijde van de teldatum.
- 2 De verdeling van leerlingen in het basisonderwijs naar geboortjaar is met het oog op de aanpassing aan de in de vorige noot vermelde systematiek geschat door het aantal leerlingen van een bepaalde leeftijd op de teldatum voor een kwart aan de leerlingen toe te voegen die een jaar ouder zijn.
- 3 De verdeling van leerlingen naar leeftijd was niet bekend binnen lager en middelbaar agrarisch beroeps- onderwijs. Deze is geschat door het totaal aantal op 15 september 1992 over leeftijden te verdelen overeenkomstig de situatie op 15 september 1990.
- 4 Het aantal kinderen van een bepaalde leeftijd op 1 oktober 1992 werd bepaald door lineaire interpolatie van de bevolkingscijfers op 1 januari 92 en 1 januari 1993. Daarna werd een correctie voor het verschil tussen actuele leeftijd en leeftijd op grond van geboortjaar uitgevoerd overeenkomstig de correctie van de CBS-statistiek voor het BO (zie noot 2).
- 5 Het percentage 18-jarigen in het SO werd geschat door de leerlingen van 18 jaar en ouder in het SO te delen door het aantal 18-jarigen in de populatie.

niet beschikbaar zijn.

Van de statistieken over het VO en MBO (CBS, 1994) waren wat het agrarisch onderwijs betreft alleen het totaal aantal leerlingen op 15 september 1992 bekend ten tijde van de voorbereiding van het onderhavige artikel. De verdeling over leeftijden van leerlingen in het agrarisch onderwijs werd derhalve gebaseerd op eerdere verdelingen (CBS, 1991, 1992a). Gezien de relatief kleine omvang van het agrarisch onderwijs zullen de schattingen van het aantal leerlingen per leeftijdsgroep in VO en MBO nauwelijks afwijken van de feitelijke cijfers.

4 Deelname aan (voortgezet) speciaal onderwijs in 1992

In Tabel 1 wordt de omvang van de populatie voor de 3- tot 18-jarigen vermeld. Daarnaast worden per leeftijd de percentages kinderen in de belangrijkste categorieën van het speciaal onderwijs en van concurrerend regulier onderwijs gegeven. Bij de interpretatie van de percentages 18-jarigen in het speciaal onderwijs moet bedacht worden dat in de CBS-publicatie (CBS, 1993a) over het speciaal onderwijs één categorie voor de leerlingen van 18 jaar en ouder gereserveerd werd. De aantallen leerlingen in deze categorie werden gedeeld door het aantal 18-jarigen in de populatie. Aangezien de leerlingen in 18+ categorie grotendeels 18 jaar zijn, zijn de resulterende percentages slechts in geringe mate overschat.

Van de totale groep van 3- tot 18-jarige Nederlandse kinderen zat 3.8% op 1 oktober 1992 in één of andere vorm van speciaal onderwijs. Ongeveer 82.8% zat op een school voor regulier onderwijs. De overige 3- tot 18-jarigen volgden geen volledig dagonderwijs. Dit betekent dat de deelname aan het (V)SO in termen van het percentage 3- tot 18-jarige leerlingen in alle primair en secundair onderwijs gelijk is aan $100\% \times 3.8 / (3.8 + 82.8) = 4.4\%$.

De deelnamecijfers variëren sterk afhankelijk van de leeftijd. De piek in de deelname aan het speciaal onderwijs ligt zoals bekend rond 11 jaar. Van de 11-jarigen volgt 7.6% speciaal onderwijs terwijl 91% regulier onderwijs volgt. De deelname van zowel jongere als oudere kinderen aan het (V)SO is uiteraard lager maar dit geldt voor de deelname aan regu-

lier onderwijs eveneens. Zo is het percentage 18-jarige kinderen in het VSO 1.9 en het percentage 18-jarigen in concurrerend secundair onderwijs is 54.3. Dit houdt in dat van de 18-jarige leerlingen in het secundair onderwijs 3.4% op een school voor VSO zit.

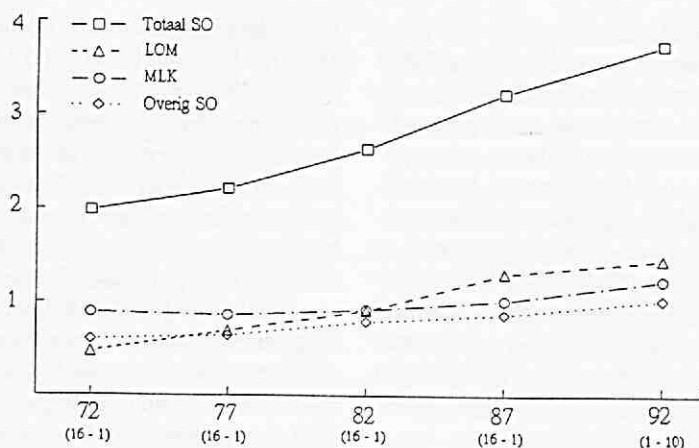
De deelnamecijfers voor LOM en MLK hangen veel sterker met leeftijd samen dan die voor het overige (V)SO. De verklaring hiervoor is dat LOM- en MLK-leerlingen meestal op grond van leerproblemen verwezen en toegelaten zijn (Meijer, 1988; Pijl, 1989). Deze en bijkomende (veelal gedrags-)problemen en vooral de grootte van die problemen worden pas duidelijk in het basisonderwijs. Daardoor is er een ruime variatie in het leerjaar waarin de leerproblemen en andere problemen zo groot worden geacht dat verwezen moet worden. Aangezien maar weinig LOM- en MLK-leerlingen terugverwezen worden naar het basisonderwijs (respectievelijk 370 en 72 tussen 1-10-91 en 1-10-92) stijgt met leerjaar en leeftijd het percentage leerlingen in LOM en MLK.

Voor het overige speciaal onderwijs geldt deze trend niet of nauwelijks. In deze groep gaat het grotendeels om lichamelijke, sensorische en geestelijke handicaps die vaak al sinds de geboorte bestaan. Voor zover handicaps in de loop van de schoolloopbaan ontstaan, wordt de resulterende instroom in het overige speciaal onderwijs van relatief oudere kinderen deels gecompenseerd door het verhoudingsgewijs grote aantal terugplaatsingen naar het regulier onderwijs.

5 Trends in deelnamecijfers

De deelnamepercentages voor het (V)SO op 1 oktober 1992 werden vergeleken met de deelnamepercentages in eerdere jaren die aan Meijer e.a. (1989) ontleend werden. In Figuur 1 worden de ontwikkelingen in deelnamepercentages voor (V)SO-LOM, (V)SO-MLK, overig (V)SO en het totale (V)SO tussen 1972 en 1992 grafisch weergegeven voor alle 3- tot 18-jarigen. De exacte deelnamepercentages worden in Tabel 2 vermeld.

De relatieve groei van het totale (V)SO (ten opzichte van het deelnamepercentage in 1987) blijkt minder groot dan Meijer e.a. destijds verwachtten. In plaats van de verwachte 25%

Figuur 1. Ontwikkeling van de deelname van 3- tot 18-jarigen in het (voortgezet) speciaal onderwijs

Tabel 2

Deelname van 3- tot 18-jarigen aan het (voortgezet) speciaal onderwijs van 1972 tot 1992

	72 (16-1)	77 (16-1)	82 (16-1)	87 (16-1)	92 (1-10)
(V)SO-LOM	.48	.70	.92	1.32	1.47
(V)SO-MLK	.90	.87	.93	1.03	1.25
Overig (V)SO	.61	.65	.80	.88	1.04
Totaal (V)SO	1.99	2.22	2.65	3.23	3.75

wordt een minder progressieve, maar toch nog aanzienlijke groei van 16% tussen 16-1-1987 en 1-10-1992 gevonden. Opgemerkt moet worden dat dit laatste percentage de groei waarschijnlijk in lichte mate onderschat. Door de verschuiving van de teldatum van 16 januari naar 1 oktober wordt de instroom in de maanden oktober, november en december die vermoedelijk veel groter is dan de uitstroom in die periode, niet meegeteld. Het feit dat de relatieve groei iets lager is dan in voorgaande jaren, laat onverlet dat de absolute stijging van het deelnamepercentage tussen 16-1-1987 en 1-10-1992 van .52 niet veel lager is dan de stijging van het deelnamepercentage tussen 16-1-1982 en 16-1-1987 was (.58).

Uit de eerste ramingen van het ministerie voor Onderwijs & Wetenschappen (Min. van O&W, 1994) van de resultaten van de peiling van 1 oktober 1993 blijkt dat deze trend zich onverminderd voortzet. Op 1 oktober 1992 werden 110562 leerlingen in het (V)SO geteld die gezamenlijk 3.75% van alle 3- tot 18-jarigen vormden. Op 1 oktober 1993 werden 113649 leerlingen geteld (alle aantallen exclusief ziekenhuisscholen) wat met een deelnamepercentage van ongeveer 3.85 overeenkomt.

Het deelnamepercentage groeit .1 in één jaar, hetgeen vrijwel overeenkomt met de stijging van .52 in de zes jaren voor 1 oktober 1992. Gezien het voorlopige karakter van deze tellingen en het feit dat geen verdeling naar leeftijd beschikbaar is, zijn de tellingen van 1 oktober 1993 niet in de tabellen opgenomen.

Opvallend is dat na jaren van sterke groei de curve voor het (V)SO-LOM voor het eerst afvakt. Daar staat tegenover dat de gestage uitbreiding van het (V)SO-MLK tot 1987 nu in een stroomversnelling is geraakt. In mindere mate geldt dit laatste ook voor de verzamelcategorie 'overig (V)SO'. Binnen deze groep bleken het ZMOK en het ZMLK de sterkste stijgers. Het deelnamepercentage voor het ZMOK steeg van .17 in 1987 tot .23 in 1992, voor het ZMLK zijn deze cijfers respectievelijk .22 en .27.

Aangezien de leeftijd van kinderen sterk gecorreleerd is met deelnamecijfers, is een splitsing van deelnamepercentages naar leeftijd van belang voor een beter begrip van de trends in deelnamecijfers. In Tabel 3 worden voor vijf afzonderlijke leeftijdscategorieën de deelnamepercentages van 1972 tot 1992 gegeven. Gezien het geringe aantal 3-jarigen in het

Tabel 3

Deelname aan het speciaal onderwijs voor vijf leeftijdsklassen in 1972, 1977, 1982, 1987 en 1992

leeftijd: 4-6	1972	1977	1982	1987	1992
N=	713895	684677	536458	533590	564656
LOM	.03	.08	.19	.45	.50
MLK	.02	.06	.08	.13	.11
Overig SO	.28	.32	.40	.59	.63
Totaal SO	.33	.46	.67	1.17	1.24
leeftijd: 7-9	1972	1977	1982	1987	1992
N=	735820	726630	610294	530599	536385
LOM	.56	.85	1.35	2.06	2.02
MLK	1.07	1.02	1.18	1.39	1.73
Overig SO	.87	.84	.92	1.11	1.34
Totaal SO	2.50	2.71	3.46	4.56	5.09
leeftijd: 10-12	1972	1977	1982	1987	1992
N=	716891	737563	730110	552916	542448
LOM	1.38	1.91	2.30	3.23	3.52
MLK	2.01	1.67	1.69	1.79	2.52
Overig SO	1.02	1.01	1.02	1.13	1.38
Totaal %	4.41	4.59	5.01	6.15	7.42
leeftijd: 13-15	1972	1977	1982	1987	1992
N=	690253	742448	728612	654419	542987
LOM	.51	.65	.81	1.31	1.52
MLK	1.52	1.36	1.22	1.32	1.51
Overig SO	.77	.86	.81	.94	1.14
Totaal SO	2.80	2.77	2.83	3.57	4.17
leeftijd: 16-18	1972	1977	1982	1987	1992
N=	670740	717459	761616	744114	568064
LOM	.05	.11	.19	.33	.41
MLK	.15	.39	.55	.85	.87
Overig SO	.46	.54	.74	.82	1.03
Totaal SO	.66	1.03	1.46	2.00	2.31

speciaal onderwijs is deze groep uit dit overzicht weggelaten.

Ten aanzien van de verschillende leeftijdsgroepen valt op dat de jarenlange groei van het aantal zeer jonge kinderen in het speciaal onderwijs lijkt te stabiliseren. In het LOM stijgt ook het aantal kinderen tussen 7 en 12 niet veel meer. Dit gegeven komt overeen met de ontwikkeling van de instroom in het LOM. Van alle 3- tot 18-jarigen in 1987 volgde .33% voor het eerst LOM-onderwijs terwijl ze in het jaar daarvoor (nog) geen onderwijs volgden of op een school voor regulier onderwijs zaten. In 1992 was dit percentage nauwelijks hoger: .34%. Naarmate de leeftijd hoger is, is de groei van het LOM sterker. De groei in de relatief hoge leeftijden is het na-ijlende effect van de

sterke groei van de instroom in de jaren voor 1987 (van .22% in 1982 tot .33% in 1987).

Het MLK laat een grote stijging van de deelnamepercentages voor de 7- tot 12-jarigen zien. Deze stijging komt voort uit de sterk gestegen instroom vanuit het basisonderwijs. In de jaren 72, 77, 82 en 87 stroomden telkens ongeveer .13% van alle 3- tot 18-jarigen in het MLK in vanuit het regulier onderwijs of vanuit de situatie dat ze in het jaar daarvoor nog geen onderwijs volgden. In 1992 was dit percentage gestegen tot .17.

Gezien de sterk groeiende instroom in het MLK moet aangenomen worden dat de groei van de deelname aan het MLK zich nog lange tijd sterk zal doorzetten.

Behalve in de groep van 4- tot 6-jarigen

groeit het overige (V)SO in alle leeftijdscategorieën ongeveer even sterk. De instroom uit regulier onderwijs en thuissituatie in deze verzamelcategorie van 11 typen speciaal onderwijs voor verstandelijk, lichamelijk en sensorisch gehandicapten steeg van .15% in 1987 tot .18% in 1992. Het overige (V)SO geeft daarmee het beeld te zien van een gestage groei door een toenemende instroom en niet door bijvoorbeeld een langere verblijfsduur. Aangezien het CBS geen afzonderlijke in-, door- en uitstroomgegevens over deze schooltypen verstrekt, is een meer gedetailleerde analyse van de iets versnelde groei in deze categorie niet mogelijk zonder toegang tot de oorspronkelijke CBS-bestanden van schoolgegevens over de afgelopen jaren.

6 De kans op plaatsing in het speciaal onderwijs

De deelname aan het (voortgezet) speciaal onderwijs is in de voorgaande paragrafen steeds beschreven in termen van de verhouding tussen een groep leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs en het totaal aantal kinderen in de betreffende leeftijdsgroep(en). Dan blijkt bijvoorbeeld dat van de groep 3 tot 18 jarigen 3.8% in een vorm van (voortgezet) speciaal onderwijs te vinden is. Met dat percentage wordt, rekening houdend met de kanttekeningen in paragraaf 5, goed beschreven hoeveel leerlingen op een bepaald moment in het separate systeem geplaatst zijn.

Wat dat percentage niet aangeeft is welk deel van de kinderen op enig moment in hun schoolcarrière met een plaatsing op een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs geconfronteerd wordt. Een eerste indicatie daarvoor is te verkrijgen door het hoogste deelnamepercentage per leeftijdsgroep te nemen. Uit de gegevens in Tabel 1 blijkt dat het hoogste deelnamepercentage gevonden wordt bij de groep 11- en 12-jarigen. In 1992 bezoekt bijvoorbeeld 7.44% van de twaalf-jarigen een vorm van speciaal onderwijs. Dat betekent dat de kans op plaatsing op het (V)SO voor kinderen geboren in 1980 ten minste 7.4% was. Ten minste, want de leerlingen die voor hun twaalfde jaar geplaatst en weer (terug)verwezen zijn naar het BO en de leerlingen die na hun twaalfde jaar

vanuit het basisonderwijs of vanuit het regulier voortgezet onderwijs op een vorm van voortgezet speciaal onderwijs nog geplaatst zullen worden, moeten daar nog bij geteld worden.

De totale uitstroom van het speciaal onderwijs naar de groepen 1 tot en met 7 van het basisonderwijs bedroeg in het schooljaar 1991/1992 734 leerlingen (CBS, 1993). De uitstroom naar groep 8 van het basisonderwijs is hier weggelaten omdat het mogelijk is dat een deel van deze leerlingen twaalf jaar of ouder is en het gaat hier immers om het bepalen van de uitstroom naar het BO van de in 1980 geboren kinderen voor hun twaalfde levensjaar. Nu zijn uiteraard de leerlingen met het geboortjaar 1980 niet allemaal op 11-jarige leeftijd in het schooljaar 1991/1992 uitgestroomd, maar op grond van de verdeling van de instroom in het BO uit het (V)SO (bijvoorbeeld CBS, 1993a) naar groep 8 is aannemelijk dat ze verspreid over de periode 1987 tot 1991 (van 7 tot 11 jaar) zijn uitgestroomd uit het SO naar het BO. In die periode zijn ze samen met andere leeftijdscategorien naar het BO uitgestroomd. Zo kan de uitstroom van de in 1980 geboren kinderen voor hun twaalfde levensjaar geschat worden aan de hand van de gemiddelde uitstroom over de genoemde jaren.

Het aantal (terug)plaatsingen naar groep 1 tot en met 7 in het BO in de periode 1987 tot 1991 was respectievelijk 809, 896, 902, 896 en 743 leerlingen. De over deze vijf jaren ongewogen gepoolde uitstroom is 849. Dit getal wordt beschouwd als een redelijke schatting van het aantal in 1980 geboren kinderen die voor hun twaalfde kortere of langere tijd op het SO gezeten hebben. Deling van de uitstroom uit het SO voor het twaalfde levensjaar (849) door het totaal aantal 12-jarigen in 1992 (183924) levert een percentage van .46% op.

Naast het aantal leerlingen dat voor hun twaalfde verjaardag vanuit het speciaal onderwijs terug- of uitstroomt naar het basisonderwijs is ook een schatting nodig van het aantal leerlingen dat na hun twaalfde vanuit het regulier onderwijs nog in zal stromen in het voortgezet speciaal onderwijs. Het gaat dan om de leerlingen die vanuit groep 7 of 8 van het basisonderwijs en de groep leerlingen die vanuit het reguliere voortgezet onderwijs instromen. In het schooljaar 1992/1993 zijn respectievelijk 177 en 1536 leerlingen uit groep 7 en 8 en 2448

leerlingen uit het VO in het voortgezet speciaal onderwijs toegelaten. Deling van de VSO instroom uit het regulier onderwijs (4161) door het totaal aantal 12-jarigen in 1992 (183924) resulteert in de schatting van 2.26% kinderen die na hun twaalfde in het VSO instromen. Conform het betoog over de terug- en uitstroom naar het BO hiervoor moet ook hier opgemerkt worden dat natuurlijk niet de gehele instroom in het VSO uit BO en VO van leerlingen met geboortjaar 1980 in het schooljaar 1992/1993 plaats vindt. Het is aannemelijk dat het grootste deel van die instroom in de schooljaren 1992/1993 en 1993/1994 gerealiseerd wordt. Omdat deze gegevens nog niet alle beschikbaar zijn, wordt de instroom van het schooljaar 1992/1993 als schatter gebruikt. Gelet op de groei van het VSO in de afgelopen jaren is het goed mogelijk dat 2.26% een onderschatting zal blijken te zijn.

Met de in deze paragraaf gegeven cijfers, te weten het deelnamepercentage voor de twaalfjarigen in 1992 (7.44%), de uitstroom uit het SO naar het BO voor het twaalfde levensjaar (4.6%) en de instroom in het VSO uit BO en VO vanaf 13-jarige leeftijd (2.26%) van het cohort 12-jarigen in 1992 wordt het mogelijk vast te stellen hoeveel leerlingen uit de groep geboren in 1980 op enig moment in hun schoolcarrière geconfronteerd worden met plaatsing op een school voor (V)SO. De optelsom van deze percentages (10.2%) maakt duidelijk dat van de groep leerlingen die op 1 oktober 1992 twaalf jaar was, meer dan 10% op een school voor (V)SO geplaatst is of zal worden.

Dat van de nu dertien-veertien jarigen een op de tien naar een vorm van (voortgezet) speciaal onderwijs ging of gaat is op zich een belangwekkend gegeven, maar in termen van nieuw beleid is het gegeven minder van belang. De in de nota 'Weer samen naar school' voorgestelde veranderingen in het onderwijs zullen de kans op een (V)SO plaatsing voor deze groep immers niet echt meer veranderen. Dat kan wel voor de groep leerlingen die in 1994 voor het eerst naar school gaat. De vraag rijst wat de kans op plaatsing op een school voor (V)SO voor de kinderen geboren in 1990 is bij voortzetting van de huidige ontwikkeling. Gelet op de groei van het (V)SO is die kans groter dan 10.2%. In de afgelopen jaren is de deelname aan het (V)SO elke vijf jaar met ongeveer

een half procent gegroeid (zie Tabel 2). De deelname in 1992 is 3.75% en doorredenerend zou in 2002 een deelname cijfer van 4.75% verwacht kunnen worden. De deelname in 2002 is dan 1.27 maal zo groot als in 1992. De kans om in het (V)SO terecht te komen wordt voor de groep leerlingen geboren in 1990 nu geschat op $1.27 * 10.2 = 12.9\%$. Bij een ongewijzigd doorgaande ontwikkeling zal van de groep kinderen die nu vier jaar zijn, uiteindelijk 12.9% geplaatst worden op een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs.

7 Discussie

De groei van het speciaal onderwijs gaat onverminderd voort. Het aantal kinderen dat (voortgezet) speciaal onderwijs volgde steeg tussen 1987 en 1993 nauwelijks minder dan in de jaren daarvoor. De belangrijkste trendbreuk houdt in dat niet meer het LOM, maar het MLK en het overige speciaal onderwijs verantwoordelijk is voor de hogere deelnamecijfers. De redenen voor deze verschuivingen binnen het speciaal onderwijs zijn goeddeels onbekend. De stabilisering van het percentage MLK-leerlingen in de periode '72 - '82 kan samenhangen met het image dat MLK-scholen in die periode hadden, namelijk dat van de scholen voor 'debielen'. Doornbos (1987b) vermoedt dat de stabilisering van het MLK, van oudsher een school voor kinderen met een lage sociale status, te maken heeft met de kennelijk succesvolle initiatieven de schoolsituatie van kinderen uit achterstandssituaties te verbeteren. De groei van het MLK in de afgelopen jaren zal voor een deel aan het langzaam verbeterde image van het MLK als school voor speciaal onderwijs en aan de verhoudingsgewijs forse instroom van allochtone leerlingen te wijten zijn. Wat betreft de scholen voor LOM lijkt de aanname plausibel dat onder de ontwikkelingen rond 'Weer samen naar school' de scholen voor LOM een wat terughoudender toelatingsbeleid zijn gaan voeren. Daarbij richten ze zich vermoedelijk meer op kinderen met relatief minder grote leer- en gedragsproblemen. Op deze wijze wordt een deel van de vroegere LOM populatie, mogelijk de leerlingen met een relatief ernstiger problematiek, naar de scholen voor MLK verschoven. Eenzelfde

soort verschuiving van doelgroep zou tussen het MLK en het overige speciaal onderwijs verondersteld mogen worden gezien de relatief sterke groei van scholen voor ZMOK en ZMLK.

De steeds hogere deelname aan het (voortgezet) speciaal onderwijs vergroot de kans dat een leerling in zijn schoolloopbaan met het speciaal onderwijs te maken krijgt. De kans dat een kind dat in 1980 geboren is, op een school voor speciaal onderwijs zit, gezeten heeft of nog zal zitten is ruim 10%. Voor kinderen die nu aan het begin van hun schoolloopbaan staan, is die kans nog groter, namelijk 12.9%. Tot voor kort werden deelnamepercentages voor het (V)SO gebaseerd op het 'zittende' aantal (V)SO-leerlingen. Het deelnamepercentage van 1993 (3.85%) geeft aan dat op een bepaald moment van elke 25 kinderen er (bijna) één op een school voor (V)SO geplaatst is. Op zich lijkt speciale hulp in een separate, gespecialiseerde vorm van onderwijs voor een op de vijftientig kinderen niet overdreven veel. Er lijkt ook meer bezorgdheid te bestaan over de gestage groei van het (V)SO, dan over het absolute aantal leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs. Het nieuwe gegeven dat meer dan tien procent van alle leerlingen op enig moment in hun schoolloopbaan te maken krijgt met een plaatsing op een school voor (V)SO, maakt duidelijk dat veel meer leerlingen dan we ons tot nu toe gerealiseerd hebben onderwijs buiten het reguliere systeem krijgen.

Literatuur

- ARBO (1990). *Opmaat tot samenspel*. Zeist: ARBO.
- Bos, K. P. van den, Eldik, M. C. M. van, Loykens, E. H. M., & Ravestein, H. A. F. (1988). De cognitieve ontwikkeling van lom-schoolkinderen: is er stagnatie? *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 27, 127-142.
- CBS (1991). *Statistiek van het lager beroepsonderwijs 1990/91. Scholen, leerlingen en examens*. Voorburg/Heerlen: CBS.
- CBS (1992a). *Statistiek van het middelbaar onderwijs 1990/91. Scholen en leerlingen*. Voorburg/Heerlen: CBS.
- CBS (1992b). *Bevolking van Nederland naar burgerlijke status, geslacht, leeftijd en land van nationaliteit, 1 januari 1992. Maandstatistiek van de bevolking*, 40, 10, 28-32.
- CBS (1993a). *Statistiek van het basisonderwijs, het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs 1992/1993. Scholen en leerlingen*. Heerlen: CBS.
- CBS (1993b). *Bevolking van Nederland naar burgerlijke status, geslacht, leeftijd en land van nationaliteit, 1 januari 1993. Maandstatistiek van de bevolking*, 41, (8), 33-37.
- CBS (1994). *Leeftijdverdeling voortgezet voltijd onderwijs*. Voorburg: ongepubliceerde tellingen.
- Doornbos, K. (1987a). Een halve eeuw groei van speciaal onderwijs (1937-1987): een analyse van commentaren, onderzoek en beleidsadviesing. In K. Doornbos & L. M. Stevens (red.), *De groei van het speciaal onderwijs. Deel A: Analyse van historie en onderzoek* (pp. 12-56). Den Haag: Staatsuitgeverij.
- Doornbos, K. (1987b). Een systeemkritische analyse van de groei van het speciaal onderwijs. In K. Doornbos & L. M. Stevens (red.): *De groei van het speciaal onderwijs. Deel A: Analyse van historie en onderzoek* (pp. 94-132). Den Haag: Staatsuitgeverij.
- Dun, K. van, & Ruijsseenaars, A. (1991). Omvang en groei van het Buitengewoon/Speciaal Onderwijs in Vlaanderen en Nederland. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek, Kinderpsychiatrie en Klinische Kinderpsychologie*, 16, (4), 181-192.
- Gerber, M. M. & Semmel, M. I. (1984). Teacher as imperfect test: reconceptualizing the referral process. *Educational Psychologist*, 19, 137-148.
- Jacobs, H. J., Bartels, F., Geerts, E. e.a. (1937). *Het buitengewoon onderwijs in Nederland*.
- Leij, A. van der, & Kool, E. (1981). Lom/mlk. Deel 1: Kritische kanttekeningen bij de diagnostische en onderwijskundige differentiatie. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 20, 153-168.
- Meijer, C. J. W. (1988). *Verwijzing gewogen*. Dissertatie RU Leiden. Groningen: RION.
- Meijer, C. J. W., Pijl, S. J., & Kramer, L. J. L. M. (1989). Rekenen met groei. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 28, 71-82.
- Ministerie van Onderwijs & Wetenschappen (1990). *Weer samen naar school*. Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs & Wetenschappen.
- Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen (1994). *Aantal leerlingen in het (V)SO op 1-10-92 en 1-10-93*. Zoetermeer: ongepubliceerde tellingen.

- Pijl, Y. J. (1989). *Het toelatingsonderzoek in LOM- en MLK-onderwijs*. Dissertatie RU Groningen. Groningen: RION.
- Rijswijk, C. M. van (1986). *De hulpverlening van de LOM-school*. Dissertatie RU Leiden. Amsterdam: Gemeentelijk Pedotherapeutisch Instituut.
- Rispens, J. (1977). Speciaal Onderwijs. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 16, 274-284.
- Rispens, J. (1980). Hoe speciaal wordt het speciaal onderwijs? Het buitengewoon onderwijs in ontwikkeling: achtergrond en stand van zaken. *Pedagogische Studietoeken*, 57, 471-492.
- Span, B. (1988). *De kwaliteit van de onderwijskundige zorg in regulier en speciaal onderwijs*. Groningen: RION.

Manuscript aanvaard 21-9-1994

Auteurs

Y. S. Pijl en S. J. Pijl zijn beide werkzaam als onderzoeker bij het GION, Rijksuniversiteit Groningen

Adres: GION, Rijksuniversiteit Groningen, Postbus 1286, 9701 BG Groningen

Abstract

Developments in attendance figures in special education

Y. S. Pijl & S. J. Pijl. *Pedagogische Studietoeken*, 1995, 72, 102-113.

The ongoing growth of the number of students in full-time, separate forms of special education has drawn much attention in the Netherlands. Dutch educational policy is explicitly aimed at stopping the growth of special education.

An analysis of recent education statistics, however, shows that special education attendance figures still rise. In this article attention is given to the ways of calculating growth indices, to age and schooltype related developments in the growth and to the calculation of alternative indices for special education attendance. It is concluded that one of every ten children will eventually be placed in a school for special education.